

УДК 635. 656: 631.52

Бугайов В.Д., Кондратенко М.І., Демидюк М.В.

*Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН
України*

e-mail: demydiuk@ukr.net

ВИХІДНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ СЕЛЕКЦІЇ ГОРОХУ НА ПІДВИЩЕННЯ ВМІСТУ ПРОТЕЇНУ В ЗЕРНІ

В умовах сучасного с.-г. виробництва дефіцит рослинних білків в кормових раціонах різко знижує продуктивність тваринництва. Цінність гороху, як однієї з основних зернобобових культур у всіх регіонах України, обумовлюється саме високим вмістом протеїну в зерні, збалансованістю його за амінокислотним складом та достатньо високим рівнем врожайності. В перерахунку на одну кормову одиницю зерно гороху містить біля 150 г перетравного протеїну, що більше, ніж у ячменю, кукурудзи, вівса майже в 2 рази.

Основна увага більшості селекціонерів гороху на сучасному етапі розвитку селекції приділяється створенню сортів нових морфотипів, які відзначаються потенційно кращою технологічністю при збиранні, що значно знижує можливі втрати. Але мало хто веде селекцію гороху посівного на збільшення протеїну в зерні, рівень якого ще далеко не сягнув його потенційної можливості. Насіння гороху здатне накопичувати до 38% сирого протеїну, в той час як його середній вміст в більшості сортів не перевищує 24%, що відкриває значні перспективи селекції за даним напрямком.

Основним фактором, який стримує накопичення протеїну в зерні гороху є низький рівень акумуляції азоту у вегетативних органах. Тому однією з головних умов успішної селекції за даним напрямком є підвищення потенціалу симбіотичної азотфіксації рослин.

Метою наших досліджень було вивчення колекції сортів гороху посівного за вмістом протеїну в зерні в залежності від

морфотипу листка і кліматичних умов року та виділення перспективних сортозразків за даною ознакою. Для вивчення нами було взято 30 високопродуктивних сортів гороху посівного різних морфотипів вітчизняної і зарубіжної селекції, які в різні роки занесені до Державного реєстру сортів рослин України. За стандарти взяті сорти: Елегант (звичайний морфотип листка) і Царевич (вусатий морфотип).

В групі сортів із звичайним морфотипом найбільший уміст протеїну в середньому за три роки (2008-2010) відмічений у сорту Харківський 376 (23,2%). Із сортів з вусатим сортотипом за вказаною ознакою виділяються сорти Комбайновий 1 (23,8%), Девіз (23,6%), Степовик (23,0%).

За результатами проведеного дослідження встановлено, що середні значення вмісту протеїну в зерні сортів гороху посівного зі звичайним і вусатим морфотипом листка практично не відрізняються. Це дає можливість створювати сорти з вусатим морфотипом листка та при цьому з підвищеним вмістом протеїну в зерні, що дуже важливо на сучасному етапі селекції гороху посівного як цінної зернофуражної культури. Виділені сортозразки були використані в схрещуваннях з метою вивчення успадкування вмісту протеїну та створення перспективного високопротеїнового вихідного матеріалу.

